

Dr. Müjgan KARYAĐDI

Hakim

Hakimler ve Savcılar Kurulu

Genel Sekreter Yardımcısı

**İDARİ İŞLEM OLARAK
VERĐİ İNCELEME SÜRECİ**

İÇİNDEKİLER

KİTABIMLA TANIŞMA.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ KISIM

VERGİ DENETİMİ KAVRAMI VE VERGİ DENETİMİNE DUYULAN İHTİYAÇ

I. VERGİ DENETİMİ KAVRAMI	5
II. VERGİ DENETİMİNE DUYULAN İHTİYACIN NEDENLERİ6	
III. ETKİN VERGİ YÖNETİMİ.....	7
IV. GÖNÜLLÜ UYUM	8
V. VERGİ DENETİMİ İÇERİSİNDE VERGİ İNCELEMESİNİN YERİ.....	11

İKİNCİ KISIM
İDARİ İŞLEM KAVRAMI: VERGİ
İNCELEMESİ-İDARİ İŞLEM İLİŞKİSİ

I.	İDARİ İŞLEM KAVRAMI.....	13
II.	VERGİ İNCELEME SÜRECİ İDARİ İŞLEM İLİŞKİSİ	14
	A. Genel Olarak İdari İşlemin Özellikleri.....	14
	B. İdari İşlemin Yargısal Denetim Unsurları.....	16
	C. Karşılaştırmalı Olarak Ülke Örneklerinde İdari İşlem	18
	1. Alman İdare Hukukunda İdari İşlem	18
	2. Fransa İdare Hukukunda İdari İşlem	22
	a. İdari İşlemlerin Sınıflandırılması.....	23
	b. İşlemin Unsurları.....	25
D.	Vergi İncelemesinin İdari İşlem Kapsamında Yeri.....	30

İKİNCİ BÖLÜM
VERGİ İNCELEME SÜRECİNDE İDARİ
İŞLEMİN UNSURLARI

I.	YETKİ	36
	A. Kişi Yönünden Yetki Unsuru	37
	B. Konu Yönünden Yetki Unsuru.....	39
	C. Yer Yönünden Yetki Unsuru.....	44
	D. Zaman Yönünden Yetki Unsuru.....	46
	1. 5604 Sayılı Kanunla Öngörülen Mali Tatilin İnceleme Süresine Etkisi	53
	2. Takdir Komisyonuna Vergi İnceleme Sırasında veya Sonunda Sevkin Zaman Yönünden Etkileri	56
II.	ŞEKİL (BİÇİM/USUL).....	57
	A. Vergi Usul Kanununda Vergi İncelemesine Dair Şekli Unsurlar.....	59

B. Vergi İncelemesine Seçilme Süreci	61
1. Olağanüstü İncelemeye Sevk Yolları	63
a. İhbar ya da Şikâyet Nedeniyle Vergi İncelemesinin Başlatılması	63
b. Diğer Kamu Kurumlarından Gelen Talep ve Bildirimler Nedeniyle İncelemenin Başlaması.....	64
c. Vergi İnceleme Elemanının Talebi Nedeniyle Başlatılan Vergi İncelemesi	65
C. İncelemeye Başlama Tutanağının Düzenlenme Yeri.....	66
D. İncelemenin Yapılacağı Yer.....	68
E. Vergi İncelemesinin Başlaması ve İncelemeye Başlama Tutanağı	71
F. Defter ve Belgelerin İbrazı	77
1. Vergi İnceleme Elemanlarına İbraz Edilmeyen Defter ve Belgelerin Mahkemeye İbraz Edilmesi	79
2. Elektronik Defterde İbraz Süresi	84
G. Mükelleften İnceleme Esnasında Bilgi İstemenin Şekli ve Süresi.....	88
H. Vergi İnceleme Sürecinde İnceleme Elemanının Yükümlülükleri	90
1. Özel Yaşamın Gizliliğine ve Vergi Mahremiyetine Uyma Yükümlülüğü	91
2. İncelemenin Konusuyla Bağlı Olma Yükümlülüğü	92
3. İnceleme Sürecinde İzahat Verme Yükümlülüğü.....	93
4. Yorum ve İspat Kurallarına Uyma Yükümlülüğü.....	94
5. Mükellefin Lehine Olan Hususları Dikkate Alma Yükümlülüğü.....	95
6. Vergi İncelemesini Süresi İçinde Bitirme Yükümlülüğü	96
7. Mükellefin Savunma Hakkını Sağlama Yükümlülüğü	97
8. Vergi İnceleme Sürecinin veya Vergi İnceleme Raporunun Dava Konusu Yapılması.....	100
III. SEBEP (NEDEN).....	103

IV. KONUSU	106
V. MAKSAT (AMAÇ)	117

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK VERGİ HUKUKUNDA VERGİ
İNCELEME SÜRECİ

I. İNCELENECEK MÜKELLEFLERİN TESPİTİ.....	128
II. VERGİ İNCELEME ELEMANININ GÖREVLENDİRİLMESİ.....	139
III. VERGİ İNCELEMESİNE BAŞLANILMASI	141
A. İncelemenin Yapılacağı Yer.....	142
B. İşe Başlama ve İncelemeye Başlama Kavramları.....	145
C. Kimlik Gösterme Zorunluluğu	145
D. İncelemeye Başlama Tutanağı.....	146
E. İnceleme İçin Defter ve Belgelerin İbrahim Edilmesi.....	149
F. İnceleme Sürecinde 3568 Sayılı Yasa ile Yetkilendirilen Meslek Mensuplarından Yardım Alma veya Meslek Mensuplarınca Mükellefin Temsili	155
IV. VERGİ İNCELEME SÜRECİ.....	156
A. İnceleme Esnasında Tutanak Düzenlenmesi.....	157
B. Vergi İncelemelerinin Bitirilme Süresi	159
V. VERGİ İNCELEME RAPORLARININ DÜZENLENMESİ... ..	165
VI. RAPORLARIN MEVZUATA AYKIRI DÜZENLENEMEYECEĞİ.....	170
VII. VERGİ İNCELEME RAPORLARININ İLGİLİ RAPOR DEĞERLENDİRME KOMİSYONUNA GÖNDERİLMESİ.....	171
VIII. MÜKELLEFİN RAPOR DEĞERLENDİRME KOMİSYONU TARAFINDAN DİNLENİLMESİ VE RAPORA İTİRAZ.....	181
IX. DEFTER VE BELGELERİN MÜKELLEFE İADE EDİLMESİ.....	182

X.	TARHİYAT YAPILMASI VE/VEYA CEZA KESİLMESİ ÖNERİSİNDE BULUNULAN RAPORLAR HAKKINDA YAPILACAK İŞLEMLER	183
XI.	MATRAH ARTIRIMININ VERGİ İNCELEMESİNE ETKİSİ	188
XII.	VERGİ İNCELEME SÜRECİNDE YENİ BİR İŞBİRLİĞİ YÖNTEMİ: SINIR ÖTESİ VERGİ MÜFETTİŞLERİ	189
A.	Sınır Ötesi Vergi Müfettişlerin Gündeme Gelişi	190
B.	Sınır Ötesi Vergi Müfettişleri Projesinin Hayata Geçmesi	191
C.	TIWB'in Amacı	191
D.	Projelerin İşleyişi	192
E.	Projelerin Sonuçları	193
F.	Sınır Ötesi Vergi Müfettişleri İçin Hukuksal Konular	193
G.	Gelinen Son Durum	194
H.	Fizibilite Çalışmasındaki Gelişmeler	196
I.	İnceleme Yardımı Süreci	197
J.	Görevlendirmelerin Finansmanı	197
K.	Sonuç ve Değerlendirme	198
XIII.	VERGİ İNCELEME SÜRECİNDE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ: OTOMATİK BİLGİ DEĞİŞİMİ	199
XIV.	VERGİ İNCELEME SÜRECİNDE MÜKELLEF HAKLARI..	202
A.	Mükellef Hakları ve Tarihsel Süreç	202
B.	İnceleme Sürecinde Mükellef Hakları	209
1.	Vergi İnceleme Elemanının Kimliğini Görme Hakkı	209
2.	İnceleme Konusunu ve Kapsamını Öğrenme Hakkı	209
3.	Vergi İncelemelerinde Uyulacak Temel İlkelere Uyulmasını İsteme Hakkı	210
4.	Defter ve Belgelerin Usulüne Uygun Şekilde İstenmesini Talep Hakkı	211
5.	Mükellefin, İncelemenin Kendi İşyerinde Yapılmasını İsteme Hakkı	212

6. Zorunlu Sebepler Nedeniyle İncelemenin Dairede Yapılmasını İsteme Hakkı..... 213
7. Defter ve Belgelerini İbraz Etmek İçin Ek Süre İsteme Hakkı 213
8. Defter ve Belgelerin, Tutanak Düzenlenmesi Suretiyle İncelemeye Yetkili Olanlara Verilmesi Hakkı..... 215
9. İnceleme İle İlgili Hak ve Yükümlülüklerini Öğrenme Hakkı 216
10. İncelemeye Başlama Tutanağı Düzenlenmesini Talep Hakkı 216
11. İşyerinde Yapılan İncelemelerde Resmi Mesai Saatleri Dışında İnceleme Yapılmamasını İsteme Hakkı 216
12. İncelemenin İşyerinin Faaliyetini Engellememesini İsteme Hakkı.....217
13. İnceleme Konusu İle İlgili Olmayan Bilgi ve Belgeleri Vermeme Hakkı.....217
14. İncelemenin Her Safhasında Bilgi Alabilme Hakkı 218
15. Usulde ve Savunmada Eşitlik Hakkı (Silahların Eşitliği) . 218
16. Fiili Envanter Yapılmasının Gerektirdiği Giderlerin Kendisine Ödenmesini İsteme Hakkı..... 219
17. İnceleme Sırasında Meslek Mensubu (YMM, SMMM) ve/veya Avukat Bulundurma Hakkı..... 219
18. Vergi Mahremiyetine Uyulmasını İsteme Hakkı..... 220
19. İncelemenin Mahiyetinin Değiştirilme Nedenini Öğrenme Hakkı..... 220
20. El Konulmuş Defter ve Vesikalardan Faydalanma Hakkı. 221
21. Arama Kararının Gösterilmesini İsteme Hakkı..... 221
22. İncelemenin Kanunda Belirtilen Sürelerde Bitirilmesini İsteme Hakkı 221
23. Vergi İnceleme Tutanaklarına İtiraz ve Görüşlerinin Yazılmasını İsteme Hakkı 223
24. Vergi İnceleme Tutanaklarını İmzalamama Hakkı 224

---

25. İlgililerin Tutanağın İçerdiği Hususlardan Haberdar Olma Hakkı.....	225
26. Tutanaktan Bir Nüsha Alma Hakkı.....	225
C. İnceleme Tamamlandıktan Sonra Mükellef Hakları.....	226
1. Vergi İncelemesinin Bittiğine İlişkin Resmi Bir Yazıyı İsteme Hakkı.....	226
2. Vergi İnceleme Raporlarının Mevzuata Uygun Olmasını İsteme Hakkı	226
3. Mükellefin Rapor Değerlendirme Komisyonunca Dinlenmesi Hakkı.....	226
4. Rapor Değerlendirme Komisyonu ile Yapılacak Toplantı Öncesinde Raporda Eleştirilen Hususları Öğrenme Hakkı.....	228
5. Vergi İncelemesinin Süresinde Tamamlanamaması ve İncelemenin Süresinde Tamamlanamama Nedenini Öğrenme Hakkı.....	228
6. Doğru Vergi Miktarının Bulunmasını İsteme Hakkı.....	229
7. İnceleme Tamamlandıktan Sonra Defter ve Belgeleri İsteme Hakkı.....	229
8. İncelemenin “Kabul” ile Sonuçlanması Halinde Durumun Yazıyla Bildirilmesi Hakkı	230
9. İhbara Dayalı Aramalı İncelemelerde İhbarın Doğru Çıkmaması Durumunda Muhbirin Adını İsteme Hakkı..	230
10. Vergi İnceleme Raporlarının Hukuka Uygun Yolla Tebliğini İsteme Hakkı.....	230
11. Bir Başka Mükellef Hakkında Düzenlenen ve Mükellef Hakkında Tarhiyata Neden Olan Vergi Tekniği Raporu Hakkında Bilgi Edinme Hakkı.....	231
D. Mükellef Haklarının Yargı Sürecinde Aranması.....	232

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA VERGİ
İNCELEMESİ

BİRİNCİ KISIM
ALMANYA'DA VERGİ İNCELEMESİ

I.	GENEL AÇIKLAMA	237
II.	VERGİ İNCELEMESİNDE HUKUKİ SÜREÇ	243
	A. Genel İlkeler	243
	B. Mahremiyet (Gizlilik)	243
	C. Mali Konularda Yasal Gizlilik.....	244
	D. Genel Olarak İnceleme Yetkisi.....	245
	E. Coğrafi (Bölgesel) Yetkiler.....	246
	F. Vergi İncelemesine İlişkin Yükümlülükler ve Yetkiler	247
	G. Mükellefin Kendi Vergi Sorumluluğu ile İlgili Bilgi Verme Yükümlülüğü	249
	H. Yeniden Bilgilendirme Yükümlülüğü	251
	1. Bilgi Verme	251
	2. Defterlere, Kayıtlara ve Diğer Dökümanlara Erişim (Dökümanların İbrazı)	252
	3. Defterlerin, Kayıtların ve Diğer Dökümanların İncelenmesi.....	253
	4. Mükellefin İşletmesinin Aranması, İş Alanlarına ve İkametine Erişim.....	255
	I. Vergi İncelemesinin Yeri	256
	J. İncelemenin Kapsamının Değişmesi	257
	K. Yaptırımlar.....	259
III.	İNCELEME POLİTİKASI VE İNCELEME SÜRECİ	260
	A. İncelemeye Mükellefin Seçilmesi	264

B. Vergi İncelemesi Türleri.....	265
C. Defter ve Kayıtların Tam İncelenmesi.....	266
D. İşyerinde Denetim (Kontrol).....	266
E. Defter, Kayıt ve Diğer Dökümanların Sınırlı İncelenmesi	267
F. Defter, Kayıt ve Belgelerin Özel (Kısmi) İncelenmesi.....	268
G. Diğer İnceleme Türleri	269
IV. VERGİ İNCELEME SÜRECİ.....	270
A. Bildirim	270
B. Hazırlık.....	272
C. Defter, Kayıt ve Belgeler Üzerinde İncelemenin Başlaması....	273
D. İncelemenin Gerçekleştirilmesi ve Bir Hükme Varılması	274
E. Kapanış Toplantısı.....	274
F. Raporlama.....	275
G. Tamamlama ve Bağlayıcı Resmi Taahhütte Bulunma	276
V. ALMAN VERGİ MEVZUATINDA VERGİ ÖDEVLİSİNİN HAKLARI.....	277

İKİNCİ KISIM FRANSA'DA VERGİ İNCELEMESİ

I. GENEL OLARAK VERGİ İNCELEMESİ VE YASAL DAYANAĞI.....	281
II. VERGİ DENETİM BİRİMLERİ.....	284
III. MERKEZİ DÜZEYDE YAPILAN İNCELEMELER.....	285
A. Ulusal ve Uluslararası Vergi İnceleme Yönetimi (DVNI)	285
B. Mali Danışma Ulusal Direktörlüğü (DNEF).....	287
C. Mali Konularda İnceleme Ulusal Direktörlüğü (DNVSF)	287
D. Yurt Dışında İkamet Edenler İdaresi (DRESG).....	288
E. Büyük Girişimler İdaresi (DGE).....	289
F. Ulusal Kamu Müdahale İdaresi (DNID)	289
IV. BÖLGESEL DÜZEYDE YAPILAN İNCELEMELER.....	289

A. Vergi Kontrol İdareleri (DIRCOFI)	289
B. Bölümsel Servisler	290
C. Mahalli Yetkili Servisler	290
V. BÖLÜM (DEPARTMAN) DÜZEYİNDE İNCELEME	291
VI. FRANSIZ VERGİ SİSTEMİNDE VERGİ İNCELEMESİNİN AMAÇSAL VE HUKUKSAL YAPISI.....	291
A. Genelde Denetim Yetkisi (Ehliyeti)	293
B. Mahremiyetle İlgili Hükümler	294
C. Mükelleflerin Kendi Vergileriyle İlgili Bilgi Verme Zorunluluğu	295
1. Gerçek Kişiler	295
2. Şirketler.....	296
D. Vergi İncelemesini Başlatabilen Unsurlar	296
E. Atmosferin Değiştirilmesi	298
F. Üçüncü Kişilerin Bilgi Verme Zorunluluğu.....	302
VII. VERGİ İNCELEME TÜRLERİ.....	303
VIII. VERGİ İNCELEME SÜRECİ VE SÜREÇTE MÜKELLEF HAKLARI	307
A. Vergi İnceleme Politikası.....	308
B. Mükelleflerin Gruplandırılması.....	308
C. İnceleme Türleri.....	309
1. Mükellefin Defter ve Belgeleri Dışında Vergi İncelemesi..	309
2. Teşhis Edici İnceleme	310
3. Defter ve Kayıtların Tam İncelenmesi	310
4. Kısmi (Sınırlı) İnceleme	310
5. Fatura İncelemesi	311
6. Ani Saha İncelemesi (Gözlem)	311
7. Ev Araması ve El Koyma	311
D. Mükelleflerin İncelemeye Seçilmesi	311
1. Yerel Düzeyde Seçim.....	312
2. Departman Düzeyinde Seçim.....	313

---

3. Bölgesel Düzeyde Seçim.....	313
4. Ulusal Düzeyde Seçim	313
5. İnceleme Sonuçları ve Tavsiyelerinden Hareketle Seçim...314	
6. Vergi Denetim Elemanınca Belirleme.....	314
IX. VERGİ İNCELEME SÜRECİ.....	315
A. Hazırlık ve Planlama	315
B. Uygulama ve Sonuç Oluşturma.....	317
1. Belgeler Üzerinde Kontrol Yönteminin Süreci	317
2. Muhasebe Kayıtlarının İncelenmesi Yönteminin Süreci...318	
3. Mükellefin Vergisel Konumunun İncelenmesi Yönteminin Süreci.....	324
a. Gizlenmiş Faaliyet.....	326
b. Mükelleften Açıklama veya Kanıt İstenmesi	326
c. Yabancı Ülkeden Bilgi Edinme	327
d. İnceleme Yöntemi.....	327
e. Yöntemler Arası Geçiş.....	327
f. Vergi Kaçakçılığı İncelemesinin Süreci	328
C. Vergi İnceleme Sürecinin Sonu (Tamamlama ve Raporlama)331	
D. Mükellefin Cevabı ve Cevabın Değerlendirilmesi.....	334

ÜÇÜNCÜ KISIM
TÜRKİYE, ALMANYA VE FRANSA'DA
VERGİ İNCELEME SÜRECİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

BEŞİNCİ BÖLÜM
İDARİ İŞLEM İLE VERGİ İNCELEME
SÜRECİ İLİŞKİSİ

I. VERGİ HUKUKUNDA İDARİ İŞLEMİN TANIMLANMASI	345
II. İDARE HUKUKU – HUKUK DEVLETİ İLİŞKİSİ	346
III. İDARİ İŞLEMİN NİTELİĞİ.....	348
IV. HUKUK DEVLETİ - İDARİ İŞLEM İLİŞKİSİ.....	348
V. ÖĞRETİDE İDARİ İŞLEM.....	349
VI. EVRELİ İŞLEM.....	354
VII. İDARİ İŞLEM – İCRAİLİK İLİŞKİSİ	360
VIII. VERGİ İNCELEME SÜRECİ – İDARİ İŞLEM BAĞLANTISI	371
IX. TÜRK VERGİ HUKUKUNDA VERGİ İNCELEMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	383
X. GENEL OLARAK İDARİ İŞLEMİN ÖGELERİ İLE VERGİ İNCELEME SÜRECİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	385
XI. VERGİ USUL KANUNU'NDA YER ALAN UZLAŞMA KURUMUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	395
XII. İZAHA DAVET KURUMUNUN ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLU OLARAK İDARİ İŞLEM NİTELİĞİ	396
XIII. İNCELEME ELEMANININ HUKUKİ SORUMLULUĞU.....	401
XIV. VERGİ İNCELEME SÜRECİNDE “ARAMA”NIN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	403
SONUÇ	407
KAYNAKLAR	413